

DAMIR ŠODAN

U svakom slučaju**Endokrina lirika**

godine 1934.,
nakon što mu je umrla sponzoresa
koja je tijekom 40 godina
podupirala njegovo pisanje
i politički angažman,
star i sam, nobelovac W. B. Yeats,
počeo je patiti od visokog tlaka
i slabog srca, do te mjere
da je u pitanje umalo došao
i njegov stvaralački zanos.

ali Yeats, taj mistik
koji je s podozrenjem gledao
na svaki neosobni vid nauke
načuo je negdje za najnoviji
postupak rejuvenacije i na užas prijatelja
pronašao u Harley Streetu, u Londonu,
nekoj australskog seksologa
koji je na njemu u proljeće iste godine
izvršio tzv. Steinachov zahvat
(varijantu vazektomije, prvi put oprobane u Beču,
koja je navodno vraćala zatomljeni nagon).

operacija je po svemu sudeći uspjela,
budući se William u pismima prijateljima
ne bez ponosa povjeravao
kako mu se vratila seksualna želja
i da se zaljubio u mladu i talentiranu
pjesnikinju Margot Ruddock
kojoj je tada bilo svega 27
naspram njegovih zrelih 69.

cinični Dublinci prozvali su ga
smjesta stari žljezdomat.
međutim, W.B. je ponovno počeo pisati
pjesme i to je bilo važno.
jedna od tih novih pjesama
naslovljena Nagon
(ili Mamuza)
glasi:

Misliš da je strašno u starosti bijesu
i požudi se podati, i njihovom plesu,
kad u mladosti ne bijahu pošast za mene,
a sad jedini na pjesmu me nagone.

William je uskoro sastavio
i Oxford Book of Modern Verse
i počeo raditi na novom izdanju Sabranih pjesama
takvom silinom kao da je potpisao
tvrdili su očevici - novi ugovor sa životom!
umro je tek pet dugih godina poslije
od srčanog udara na
— of all places —
francuskoj rivijeri.

Durruti 1936.

huligan-heroj, vođa anarhista,
željezničarov sin, gerilac s očima djeteta
na licu poludivljaka, proleter-propagandist
Buenaventura Durruti ustrajavao je više od svega
na biranom izrazu i njegovoj čistoći.

kad bi on uzeo riječ, svi su razumjeli o čemu govori.
Emma Goldman kaže da je oko njega sve vrilo kao u košnici
i da je navodno uvijek bio dobre volje.

Durrutijeva kolona
gradila se na duhu libertarijanstva i dragovoljne žrtve.
na njegovom pogrebu koji je Barcelonu
veličanstveno zavio u crno
i crveno
u Via Layetana slilo se grandioznih 500.000 duša.

čak je i ruski konzul
bio duboko ganut
prizorom te mase dignutih pesti
koja se klela u tog anarhista
što vjerovao je da samo generali vladaju silom
i da disciplina kao mlaz prosvjetljenja
dolazi uvijek i jedino
iznutra.

Tolstoj

se, kažu, u šumi preobratio.
jednog dana u kasno proljeće
osluškiavao je neke čudne zvukove
i sjetio se koliko je samo dugo
zaboravljao Boga
i njegove radosne darove.
eto, to bi joj večeras čitao
dok se ona skida
poput oprezne mačke
(i mrzeći tvoj Martini)
misli da je veličina grudi
Kraj svijeta
s kojeg svaki put odskočiš
samo zato
da bi mu se na koncu
opet spremno vratio.
ali Tolstoj je prigrlio
jednostavan život seljaka!
a ti njene uljne, alohtone,
maslinaste noge
kao da su korjenike ozdravljenja;
dva stupa soli
s kojih uporno propovijedaš
svoju do-zla-boga trulu
teologiju oslobođenja.

U svakom slučaju

vozeći se u posjet čovjeku
koji je u jednom danu
svojom rukom
rafalnom paljbom
od devet do pet
(koliko npr. traje radni dan
prosječnog službenika stožera Lloyds TSB-a
u londonskom Gresham Streetu)
poubijao više stotina civila,
lice za upravljačem
priča mi o svom putovanju
po Indoneziji
i kako se na Baliu zaputio sâm
u divljinu bez vodiča.

jeste li ikad držali zmiju u rukama?
anakondu, kobru, rusoglavku, tajpana, zvečarku,
vodenu mokasinu ili možda španjolsku ljuticu?
tako su hladni ti gmazovi
i tako žilavi i migoljivi
kad ih jednom primite u ruku.
ali trebali biste probati
(neistražen život nije vrijedan življenja,
pravo veli blogger Sokrat)
u svakom slučaju.

Nabokov u Opatiji 1905.

entomologija, dvosupnice,
prsate brucošice, raspored sobe Gregora Samse,
neizlječiva melankolija Karla Čelavog,
Blijeda vatra, Lo, Vera u kostimu
sa srcolikim naočalama, ružni tapeti
hotela u Montreuxu, oznojeni Solženjicin
koji bježi od buržujске raskoši...
sve to još uvijek daleko je,
jer sad su tu
hiberniraju malo
u Abbaziji
zato što je otac pred cijelom Dumom
osudio Krvavu nedjelju.
on će uskoro nazad u St. Petersburg
a oni za Wiesbaden.
ali najprije će malo iz platnenih ležaljki
gledati smušene galebove.
i more sivo i mramorno
poput kitove lešine.
teta Nathalie upravo ga uzima za ruku
i pokazuje mu neko jebro
tamo negdje u daljini
u pravcu vječne Venecije.
misli ona bit će mali slikar ili čelist,
ili nešto možda još volšebnije,
ali Humbert je već napola majstor sinestezije
i zna da sve uvijek ispadne drugačije
nego što to ruske tetke zamisle.

Preko puta Spinozine kuće¹

gledam tako
neke dame
u uličici
preko puta Spinozine kuće
i prisjećam se
kako smo prije otprilike deset ljeta
negdje u isto vrijeme
ovamo prispjeli

trbuhom za kruhom
ili udovima za plodovima
(kako tko voli)
demokratskog Zapada:

one pod okriljem
puteno-novčane razmjene,
a ja ukorak s člancima, paragrafima i alinejama
svoje ugledne Institucije.

i već na prvi pogled
biva mi jasno
da nas i nakon desetljeća
zdrobljenog u tuđini
još uvijek vežu iste stvari:

klizno radno vrijeme
nepovjerenje prema drugim strancima
i slični oblici
prostituiranja.

vidim Heloïse
kako i dalje nezainteresirano veze
i Alinu
kako užurbano vrti stanice na crvenom tranzistoru
i Amru i Jammilu
kako se prodorno smiju
gladeći ćelu nekom krupnom
crnom prijatelju

---

1 Benedict (Baruch) de Spinoza (1632-1677), »panteistički monist«, živio je od 1669. u Den Haagu u ulici Stille Veerkade, gdje je 1675. dovršio svoje glasovito djelo *Ethica*, i gdje ga je iste godine posjetio Leibniz. U neposrednoj blizini njegove kuće danas je ogranak »crvene četvrti«.

dok ja guram
svoj bicikl
(kao usudbenu popudbinu)
i mislim se kako
od Spinozina prozora
pa do zadnje kabine s crvenim svjetlima
u ovom času slobodno
cvjeta i širi se
(hirovima euklidske geometrije)
tisuću cvjetova
jednog nevidljivog
Bermudskog trokuta
slijepljenog od ljudskih latica
zaglibljelih u takozvanom
boljem životu

kao kamenje u bubrežnim tjesnacima
naših trećesvjetskih ljuštura
što smo ih kao dotrajale salbunare
dotehlili ovamo iz svojih Bjelorusija, Ukrajini, Ugandi,
Kirgizija, Ganâ, Rumunjski, Krocija...

da bi se sad motrili nijemi
kao one jegulje
u akvarijima
po kineskim restoranima.

i sve da nas netko
izvrne naopako
ispljuska i priključi
na kozmičke poligrafe
ne bi nažalost iz nas uspio istresti
niti jednog jedinog retka
velike Baruchove Etike.

Lift za gubilište

čelična sajla
nosi ga uvis
u limenoj konzervi
stisnutog
poput haringe.

on šuti
ozbiljan i čvrst
kao Lino Ventura
dok gleda
u nakrivo izgrebana slova
J o l e B u d a l a
koja ga slijede
u razini očiju
pri svakodnevnom uznesenju
od samoposluge
u prizemlju
do ulubljenog mjesta
na rasklimanom trosjedu.

i najednom
odnekud-niotkud
prolama se i ta pomisao
da je posljednji put kupio dugmad
za manžete
negdje davno
u prošlom stoljeću
prije onog službenog puta
za Bratislavu
naprasno odgođenog
jer su Rusi
u međuvremenu
upali u Čehoslovačku.

i od te spoznaje
srce mu
na putu u pete
triput snažno
odzvoni.

(kao onaj čekić
pri kraju Mahlerove Šeste
za koji je maestro htio
da zvuči moćno
poput sjekire.)

da bi tu
dizalo stalo
i on se najednom zatekao sâm
u onom
poput galaksije
zrakomračnom
prostoru:

šaht - gore
šaht - dolje

šaht - mat?
to je - dakle - to?

nema dalje.

uzalud se izgleda
i nizašta
svih onih godina borio.

zar je život bio tek šala
koju je vrag odnio?